אמרי נועם

פרשת נח

שבת שלום ומבורך

ו׳ בחשון	תשפ״ז	17 באוקטובר

זמני השבת

עיר	הדלקת נרות 16.10	צאת שבת 17.10
ירושלים	17:26	18:41
תל אביב	17:47	18:43
חיפה	17:35	18:42

לפי השעה המקומית בישראל

איך מזהים נס?



לפרשת השבוע

הרב ראובן קוקלין

״מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו, ומן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים איש ואשתו״ (בראשית ז, ב).

כיצד נכנסו כל בעלי החיים לתיבה? הרי היה צריך להכניס לתוכה לא רק אותם, אלא גם מזון שיספיק לכולם לשנה שלמה! הרמב״ן, מגדולי מפרשי התורה, מסביר שהיה כאן נס: מעט החזיק את המרובה.

אלא שהרמב״ן אינו מסתפק בכך. אם ממילא נדרש נס כדי להכיל את כל בעלי החיים, מדוע נצטווה נח לבנות תיבה גדולה כל כך? הלוא הקב״ה יכול היה להכניס את כולם גם לתיבה קטנה בהרבה!

תשובתו מפתיעה: התיבה הגדולה נועדה למעט את הנס. כך דרכם של ניסים רבים המתוארים בתורה: האדם עושה את כל שביכולתו, ואת השאר הוא מניח בידי שמים. נח היה צריך לבנות תיבה גדולה ולהכין את כל הדרוש; את מה שמעבר ליכולת האנושית עשה הקב״ה.

אולם לכאורה השאלה עדיין עומדת. אם גם התיבה הגדולה לא הייתה יכולה להכיל את כל בעלי החיים, ובכל זאת הם נכנסו לתוכה, הרי חוקי הטבע השתנו. מה ההבדל אם מספר עצום של בעלי חיים נכנס לתיבה גדולה או לתיבה קטנה? בשני המקרים מתגלה שהמקום אינו מגביל את הבורא. במה אפוא התמעט הנס?

רבי יחזקאל לוינשטיין מסביר: אין מדובר בגודל הנס, אלא במידת הגילוי שלו לעיני האדם. הקב״ה



משאיר לאדם בחירה חופשית. מול נס גלוי ומובהק קשה להתכחש ליד הבורא; אך כשהנס עטוף במציאות הנראית טבעית, עדיין אפשר להסיח ממנו את הדעת.

הרואה תיבה עצומה יכול שלא לחשב כמה מקום דרוש לכל בעלי החיים, לא להשוות בין הכמויות ולא לשאול שאלות. הוא עשוי להרגיע את עצמו: הרי זו תיבה גדולה כל כך! לעומת זאת, אילו נכנסו כולם לתיבה זעירה, היה קשה הרבה יותר לעצום עיניים ולא להבחין בנס.

כך הוא גם עולמנו כולו. במבט שטחי הכול נראה רגיל ומובן מאליו, כאילו אין כאן דבר המעורר פליאה. אך כשעוצרים ומתבוננים, מגלים בעולם הרמוניה מופלאה וחוכמה עצומה. ואז, מאחורי מה שהתרגלנו לכנות ״טבע״, נגלית לנו יד הבורא.

מה אכלו האריות בתיבה?

בתיבה היו גם אריות ושאר חיות טורפות. במה האכיל אותם נח? הלוא מכל מין שאינו טהור נכנסו רק שניים, כדי לשמור על המשך קיומו. ודאי שלא היה אפשר להאכיל חיה אחת בחברתה. גם שמירת בשר במשך זמן רב כל כך מעוררת קושי.

הרד״ק מסביר בפירושו לבראשית ו, כא שנח אסף פירות, זרעים ועשבים, ואף החיות הטורפות אכלו אז מזון מן הצומח. לפי ביאור זה, כלל לא היה צורך להכין עבורן בשר. מעניין שכעין זה מתאר גם הנביא ישעיהו את העתיד: ״ואריה כבקר יאכל תבן״ (ישעיהו יא, ז). מה שנראה לנו היום כחלק בלתי נפרד מטבעה של החיה, אינו גבול ליכולתו של הבורא.

בראשית ז, ב; רמב״ן לבראשית ו, יט, על פי ביאור רבי יחזקאל לוינשטיין. הקטע התחתון: הרד״ק לבראשית ו, כא; על פי מאמר הרב ראובן קוקלין באתר imrey.org.

מקור: Hebcal.com. הדלקה לפני השקיעה: ירושלים 40 דקות, תל אביב 18 דקות, חיפה 30 דקות. צאת שבת: שמש °8.5 מתחת לאופק.

כשהידיעה הופכת לאמונה

משל והתבוננות
הרב ראובן קוקלין

חמש דקות לפני משחק חשוב ניגש אל כדורגלן מפורסם אדם בלבוש משונה. ״אני קוסם. רוצה לראות את עצמך בעוד שישים שנה?״ מעבר לקיר הריעו עשרות אלפי צופים, ומיליונים המתינו מול המסכים. אך הסקרנות גברה: ״תראה לי״. הזר תלש שערה מזקנו, ולפניהם הופיע מסך.

על המסך נראה זקן שוכב במיטתו, ידיו הכחושות מונחות על השמיכה ונשימתו כבדה. בני משפחתו יושבים סביבו. הוא עוצם את עיניו ונושם את נשימתו האחרונה... לאחר רגעים של דממה מתחילות השיחות: למי להודיע, מתי תהיה הלוויה ומה יהיה עם הירושה. המסך כבה. ״מי זה?״ שואל הכדורגלן. ״אתה. אבל אל תדאג, יש לך עוד שישים שנה. ועכשיו לך, מחכים לך״.



הקהל קורא בשמו, אך הוא יושב ומביט בידיו הצעירות והחזקות. האם יוכל לעלות למגרש באותה התלהבות? בעצם, לא נודע לו דבר חדש: תמיד ידע שלא יחיה לנצח. אלא שעד עכשיו ידע, וכעת ראה.

המשל הזה מסייע להבין את דברי רש״י על נח: ״מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים״. כיצד ייתכן? אדם בונה תיבה במשך שנים ומזהיר את בני דורו, ובכל זאת אינו מאמין עד הסוף?

בין הידיעה שבשכל לבין ההרגשה שבלב עלול להיות מרחק עצום. נח ידע את דבר ה׳, אבל לנגד עיניו עמד העולם המוכר: השמש זרחה, אנשים עסקו בענייניהם, והכול כאילו אמר שמחר יהיה כמו אתמול. השכל ידע על המבול, ואילו הלב עדיין נאחז בתמונה שראו העיניים.

לכן נאמר בתורה: ״וידעת היום והשבת אל לבבך״ (דברים ד, לט). הידיעה היא רק הצעד הראשון; צריך להפוך אותה לחלק מעולמנו הפנימי. רבי יחזקאל לוינשטיין הדגיש את חשיבות הציור המוחשי במחשבה: הוא מסייע לקרב אל הלב את מה שהאדם כבר מבין בשכלו.

עולם חסד ייבנה

״עולם חסד יבנה״ (תהילים פט, ג). בתיבה טיפלו נח ובני משפחתו במסירות בבעלי החיים, ביום ובלילה. העולם שהתחדש לאחר המבול נשען גם על עבודת החסד הזאת, שנעשתה בלי לצפות לתמורה.

במסעו לצרפת התארח רבי אהרן לייב שטיינמן עם מלוויו בבית הרב יחיא טובול בליון. בבוקר נודע שבתוך שעה וחצי ייסגר נמל התעופה למטוסים פרטיים, ויש לצאת מיד. אלא שבעלת הבית כבר טרחה והכינה ארוחת בוקר. הרב שטיינמן עמד על כך שיעברו אצלה: אין לצער אדם שטרח לכבוד האורחים. כשהבינה שהם ממהרים, ארזה עבורם את האוכל לדרך. הם הודו לה ויצאו לנמל התעופה.

המטוס המריא בזמן. אך בגלל הקדמת הטיסה לא הספיקו להביא את האוכל שהוזמן עבורה. במשך עשרים וארבע השעות הבאות היה לנוסעים רק המזון שארזה להם בעלת הבית. הרצון שלא לצער אותה התברר גם כחסד גדול עבורם.

נזהרים בממון הזולת

חז״ל אומרים על דור המבול: ״לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל״ (סנהדרין קח ע״א). במדרש מתואר כיצד כל אחד נטל מסל הקטניות של חברו מעט, פחות משווה פרוטה, עד שלא נותר לבעלים ממי לתבוע את הפסדו. כל אחד יכול היה לומר: מה כבר לקחתי? אך יחד רוקנו את הסל.

גדולי ישראל נהגו להפך: הם נזהרו בממון שאינו שלהם גם בחששות רחוקים ובספקות שונים, ולעיתים אף לפנים משורת הדין. לא רק חשש מתביעה עמד לנגד עיניהם, אלא הרצון שלא יידבק בהם אפילו שמץ של גזל.

מסופר על הסבא מנובהרדוק, רבי יוסף יוזל הורביץ, שהתארח פעם בבית מלון ושאל מאחד האורחים מברשת בגדים. כשסיים להשתמש בה וביקש להשיבה, כבר לא מצא את בעליה.

כעבור עשרים וחמש שנה פגש בו באקראי. הסבא זיהה אותו מיד, הוציא מכיסו את המברשת והחזירה לו. התברר שבמשך כל השנים נשא אותה עמו בימות החול, בתקווה שיום אחד יפגוש את בעליה ויוכל להשיבה מיד. לא רק המברשת נשמרה; גם פניו של בעליה לא נשכחו מלבו.

רש״י לבראשית ז, ז; דברים ד, לט. הסיפור על הרב שטיינמן: על פי חומרי ״דרשו״ באתר imrey.org. הסבא מנובהרדוק: מתוך החומר שנמסר; בראשית רבה לא, ה.